

Regeringens proposition

1976/77:39

om följdlagstiftning med anledning av nya regler i regeringsformen om medborgerliga fri- och rättigheter;

beslutad den 4 november 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås lagändringar som är föranledda av de nya regler i regeringsformen om medborgerliga fri- och rättigheter som riksdagen har beslutat under 1975/76 års riksmöte och som inom kort skall prövas en andra gång.

Grundlagsskyddet för mötesfriheten skall enligt de nya reglerna förstärkas och utvidgas till att avse också sammankomster för framförande av konstnärligt verk, t. ex. teaterföreställningar, konserter och biografföreställningar. Med anledning därav föreslås ändringar i allmänna ordningsstadgan och lagen om allmänna sammankomster. Förslagen innebär att förutsättningarna för att vägra tillstånd till sådana sammankomster och för att ingripa mot dem blir betydligt snävare.

Eftersom religionsfriheten enligt de nya reglerna inte kan begränsas föreslås vidare att det s. k. klosterförbudet i religionsfrihetslagen upphävs.

De nya reglerna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1977.

1 Förslag till Lag om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617)

Härigenom föreskrives i fråga om allmänna ordningsstadgan (1956:617)¹, dels att i 11, 23 och 27 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 9 och 21 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Med offentlig tillställning avses teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biografföreställning, pornografisk föreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

Med offentlig tillställning avses tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, pornografisk föreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

Såsom offentlig skall anses jämväl tillställning, till vilken tillträde är beroende av medlemskap i viss förening eller av inbjudning, därest tillställningen uppenbarligen utgör del av rörelse, som föreningen eller inbjudaren driver uteslutande eller väsentligen för anordnande av dylika tillställningar, eller vilken eljest, såsom med avseende å omfattningen av den krets som äger tillträde eller de villkor under vilka tillträde lämnas, är att jämställa med tillställning till vilken allmänheten har tillträde.

21 §³

Barn under femton år må ej medverka vid offentlig teaterföreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen eller därmed jämförlig offentlig tillställning. Länsstyrel-

Barn under femton år må ej medverka vid offentlig cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen eller därmed jämförlig offentlig tillställning. Länsstyrelsen äger dock

¹ Senaste lydelse av
23 § 1971:672
27 § 1971:672.

² Senaste lydelse 1973:561.

³ Senaste lydelse 1973:561.

Nuvarande lydelse

sen äger dock medgiva undantag, om deltagandet kan anses icke menligt inverka på barnets andliga eller fysiska hälsa.

Person under aderton år får ej medverka vid offentlig pornografisk föreställning. Vid sådan föreställning får ej förekomma förråande sexuella eller sadistiska beteenden.

Vid offentlig tillställning må ej förekomma hypnotiska eller därmed likartade experiment, med mindre socialstyrelsen funnit det kunna ske utan våda.

Om *biograf föreställning*, tävling med fordon på väg, tävling eller uppvisning med luftfartyg samt om tillställning, för vilken bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter skall utgå, gälla särskilda föreskrifter utöver bestämmelserna i denna stadga.

Föreslagen lydelse

medgiva undantag, om deltagandet kan anses icke menligt inverka på barnets andliga eller fysiska hälsa.

Om *filmförevisning vid offentlig tillställning*, tävling med fordon på väg, tävling eller uppvisning med luftfartyg samt om tillställning, för vilken bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter skall utgå, gälla särskilda föreskrifter utöver bestämmelserna i denna stadga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster

Härigenom föreskrives att 1 och 12 §§ lagen (1956:618) om allmänna sammankomster skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Denna lag äger tillämpning å allmän sammankomst som hålles för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet, eller som är att hänföra till föreläsning eller föredrag för undervisning eller meddelande av allmän eller medborgerlig bildning eller till religionsövning.

Denna lag äger tillämpning å allmän sammankomst som hålles för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet, eller som är att hänföra till föreläsning eller föredrag för undervisning eller meddelande av allmän eller medborgerlig bildning eller till religionsövning. *Den äger tillämpning även å allmän teaterföreställning, konsert, biograf föreställning eller annan allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk.*

Såsom allmän skall anses sammankomst som anordnas för allmänheten eller till vilken allmänheten äger tillträde eller som, med hänsyn till de villkor under vilka tillträde lämnas, är att jämställa med sammankomst som nyss sagts.

Bestämmelserna skola gälla även om vid sammankomsten förekomma mindre inslag som avse underhållning eller förströelse.

Bestämmelserna skola gälla även om vid sammankomsten förekomma mindre inslag som avse underhållning eller förströelse *av annat slag än framförande av konstnärligt verk.*

12 §¹

Vid allmän sammankomst, som ej utgör led i undervisningen vid högre läroanstalt, må ej förekomma hypnotiska eller därmed likartade experiment, med mindre socialstyrelsen funnit det kunna ske utan våda.

Om *filmförevisning vid allmän sammankomst* och om allmän sammankomst, för vilken bevillingsavgift för

Om *biograf föreställning* och om allmän sammankomst, för vilken bevillingsavgift för särskilda förmåner

¹ Senaste lydelse 1970:226.

Nuvarande lydelse

särskilda förmåner och rättigheter skall utgå, gälla särskilda föreskrifter utöver bestämmelserna i denna lag.

Föreslagen lydelse

och rättigheter skall utgå, gälla särskilda föreskrifter utöver bestämmelserna i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

**3 Förslag till
Lag om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680)**

Härigenom föreskrives att 5 § religionsfrihetslagen (1951:680)¹ skall upphöra att gälla vid utgången av december 1976.

¹ Senaste lydelse 1974:242.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-11-04

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Wikström, Johansson, Friggebo.

Föredragande: statsrådet Romanus

Proposition om följdlagstiftning med anledning av nya regler i regeringsformen om medborgerliga fri- och rättigheter

1 Inledning

Riksdagen har vid 1975/76 års riksmöte fattat ett första beslut om nya regler i regeringsformen (RF) angående skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna (prop. 1975/76:209, KU 1975/76:56, rskr 1975/76:414). Ett andra beslut i frågan avses komma att fattas vid pågående riksmöte. De föreslagna reglerna innebär att det grundlagsskyddade området utvidgas i förhållande till gällande rätt och att vissa gränser dras för de normgivande organens möjligheter att besluta rättighetsbegränsande föreskrifter. De nya reglerna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1977.

Till nyheterna hör att mötesfriheten har getts ett förstärkt skydd. I propositionen framhölls (prop. 1975/76:209 s. 111) att denna förstärkning nödvändiggör vissa ändringar i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster och i allmänna ordningsstadgan (1956:617).

En annan ändring i RF består i att religionsfriheten framdeles inte får begränsas. Denna ändring förutsätter att det i religionsfrihetslagen (1951:680) intagna s. k. klosterförbudet upphävs (se prop. 1975/76:209 s. 144).

2 Ändringar i lagstiftningen om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

Mötesfriheten kommer enligt de nya grundlagsreglerna att omfatta – förutom som nu möten i opinionsbildnings- eller undervisningssyfte eller för religionsövning – även sammankomster för framförande av konstnärligt

verk, t. ex. konserter, teater- och biograf föreställningar (2 kap. 1 § RF). Skyddet kommer att förstärkas bl. a. genom att mötesfriheten får begränsas endast av hänsyn till rikets säkerhet, allmän ordning och säkerhet vid sammankomsten eller till trafiken eller för att motverka farsot (2 kap. 14 § första stycket RF).

På vanlig författningsnivå finns gällande regler om möten huvudsakligen i två författningar, lagen om allmänna sammankomster och allmänna ordningsstadgan. Lagen är enligt en uppräkningslista i 1 § första stycket tillämplig på de sammankomster som hittills har varit omfattade av mötesfriheten enligt RF. I stadgan finns föreskrifter om offentliga tillställningar, bl. a. teaterföreställningar, konserter och biograf föreställningar. Väsentligen likartade bestämmelser gäller för möten enligt de två författningarna. I vissa hänseenden har emellertid allmänna sammankomster ett starkare skydd än offentliga tillställningar. Tillstånd till allmän sammankomst får vägras endast om det är nödvändigt med hänsyn till trafik eller allmän ordning. Någon motsvarighet till denna regel finns inte i fråga om offentlig tillställning. På liknande sätt är förutsättningarna för att inställa eller upplösa allmän sammankomst och för att förbjuda förnyande av sammankomsten snävare än beträffande offentlig tillställning. De möjligheter som föreligger att vägra tillstånd till och ingripa mot allmän sammankomst ansluter till de intressen för vilka RF i dess nya lydelse tillåter begränsning av mötesfriheten, medan tillståndsvägran och ingripande i fråga om offentlig tillställning kan ske även i andra fall. Enligt min mening bör därför den reglering av möten som lagen om allmänna sammankomster innehåller nu göras tillämplig också på sammankomster för framförande av konstnärligt verk. Som en följd därav bör samtidigt sådana sammankomster undantas från regleringen i allmänna ordningsstadgan.

Jag förordar att den ändring i lagen som behövs får formen av ett tillägg till uppräkningslistan av de sammankomster lagen är tillämplig på av innebörd att lagen skall äga tillämpning också på sådan teaterföreställning, konsert, biograf föreställning eller annan sammankomst för framförande av konstnärligt verk som är allmän. Begreppet sammankomst för framförande av konstnärligt verk bör i detta sammanhang givetvis ha samma innebörd som i RF. I denna fråga får jag hänvisa till vad som har anförts i prop. 1975/76:209 s. 143.

Bestämmelserna i lagen är tillämpliga även om det förekommer ett mindre inslag av underhållning eller förströelse vid den allmänna sammankomsten (1 § tredje stycket lagen). Så bör vara fallet även i fortsättningen. Med anledning av att sådana inslag ofta kan sägas utgöra framförande av konstnärligt verk och därmed falla in under den utvidgade huvudregeln bör lagtexten jämkas något.

I enlighet med nuvarande principer för gränsdragningen mellan lagens och stadgans tillämpningsområden bör i de fall, där det råder tvekan huruvida

ett möte är en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning, lagen i regel anses tillämplig. Man bör utgå från en helhetsbedömning. Ett trollerinumner som ingår i en revy eller kabaré får sålunda anses vara en del av framförandet av det konstnärliga verk som den samlade sceniska framställningen utgör. En offentlig filmföreläsning som ingår som ett moment i en pornografisk föreläsning bör å andra sidan inte betraktas som en biografföreläsning, utan stadgan bör vara tillämplig också på sådan föreläsning.

Med offentlig tillställning förstås enligt 9 § första stycket allmänna ordningsstadgan bl. a. teaterföreläsning, konsert och biografföreläsning. Dessa sammankomster bör nu utgå ur uppräkningslistan. I 21 § ges regler som f. n. rör bl. a. barns medverkan i teaterföreläsningar m. m. Även här bör denna typ av sammankomst utgå. Självfallet är bl. a. arbetarskyddslagens (1949:1) särskilda bestämmelser om minderåriga också i fortsättningen tillämpliga när barn medverkar i teaterföreläsning. På grund av föreskrifterna i 8 kap. 3 § RF måste ändringarna i stadgan göras genom lag. En mera genomgripande översyn av stadgan i syfte att anpassa bestämmelserna till RF:s regler om normgivningsmakten övervägs f. n. inom kommundepartementet och tas därför inte upp i detta sammanhang.

Både lagen om allmänna sammankomster och allmänna ordningsstadgan innehåller en hänvisning till förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografföreläsningar m. m., som reglerar offentlig föreläsning av biografilm (12 § andra stycket lagen resp. 21 § fjärde stycket stadgan). Med hänsyn till att sådan föreläsning i regel skall falla under lagen bör hänvisningarna jämkas något. Det kan anmärkas att reglerna i 1959 års förordning om filmcensuren gäller efter den 1 januari 1977 med stöd av en övergångsbestämmelse till ändringen i RF.

I övrigt torde det inte med anledning av ändringarna i RF krävas några sakliga ändringar i lagen om allmänna sammankomster och allmänna ordningsstadgan. Däremot bör den formella ändringen göras i stadgan att ordet "Konungen" på förekommande ställen byts ut mot "regeringen".

3 Ändring i religionsfrihetslagen

Enligt 5 § religionsfrihetslagen (1951:680) får kloster inrättas endast med regeringens tillstånd och på de villkor som regeringen föreskriver. Ingen får upptas i kloster förrän han fyllt 18 år. Åsidosättes vid klosterverksamhet lag eller författning eller villkor som regeringen har föreskrivit eller drivs klostret uppenbart i strid mot vad som var förutsatt när tillståndet gavs, kan regeringen återkalla tillståndet.

Föreskrifterna om kloster i religionsfrihetslagen berördes av 1968 års beredning om stat och kyrka i dess slutbetänkande (SOU 1972:36) Samhälle och trossamfund. Enligt beredningen borde nuvarande regler om särskilt tillstånd av regeringen avskaffas (s. 61). Vid remissbehandlingen av be-

tänkandet kommenterades förslaget inte närmare (se SOU 1974:9 s. 171).

Enligt 2 kap. 1 § RF tillförsäkras svensk medborgare gentemot det allmänna bl. a. religionsfrihet. Denna definieras enligt det vilande grundlagsförslaget som frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. Religionsfriheten får inte begränsas. Regleringen i 5 § religionsfrihetslagen är inte förenlig med de nya grundlagsföreskrifterna. I enlighet med vad som förutskickades i propositionen om ändring i RF (prop. 1975/76:209 s. 144) föreslås att 5 § religionsfrihetslagen upphävs.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617),
2. lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster,
3. lag om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680).

I fråga om förslagen under 1 och 2 har jag samrått med chefen för kommundepartementet.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen.

6 Regeringens beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

